

Alþingi
Viðskiptanefnd
Austurstræti 8 - 10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík 11. mars 2009

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum um hlutafélög og lögum um einkahlutafélög (eignarhald, kynjahlutföll og starfandi stjórnarformenn) 136. löggjafarþing. 356. mál.

Samtök atvinnulífsins (SA) hafa fengið til umsagnar ofangreint frumvarp.

Eignarhald og gegnsæi

Samtökin hafa engar efnislegar athugasemdir við 1. 5. 6. og 7. gr. frumvarpsins og telja að þau kunni að auka gegnsæi á eignarhaldi og atkvæðisrétti hluthafa í íslenskum hlutafélögum. Orðalag 5. gr. mætti þó vera skýrara varðandi þær upplýsingar sem fram eiga að koma í samantekt félagsstjórnar um þær breytingar sem orðið hafa á árinu. Vætanlega er átt við að í samantektinni eigi að koma fram upplýsingar um hlutafjáreign í upphafi árs og svo aftur í lok árs og þannig sjáist þær breytingar sem orðið hafa á hlutafjáreign á árinu. Hins vegar má einnig skilja ákvæðið á þann hátt að greina skuli frá öllum kaupum og sölum hlutafjár í félaginu á árinu. Til að koma í veg fyrir slíkan misskilning væri æskilegt að lagfæra orðalag ákvæðisins að þessu leyti.

Kynjahlutföll og upplýsingagjöf

2. og 3. gr. frumvarpsins fjalla um kynjahlutföll í stjórnnum hlutafélaga. Samskonar ákvæði eru í 8. og 9. gr. frumvarpsins um einkahlutafélög. Samtökin gera ekki athugasemd við að í þessum lagabálkum skuli vera almenn hvatningarorð til hluthafa um að gæta að kynjahlutföllum í stjórnnum við kosningu stjórnar.

Hins vegar gera samtökin athugasemd við þá upplýsingagjöf sem félögum verður skylt að veita hlutafélagaskrá verði frumvarpið óbreytt að lögum. Í greinargerð frumvarpsins er tekið fram að ekki sé ætlast til að félög sendi sérstakar tilkynningar vegna þessarar upplýsingagjafar til hlutafélagaskrár en að þær verði tilgreindar í tilkynningum félagsins eftir því sem við á þegar því er þegar skylt að senda tilkynningar til skrárinnar. Í þeim tilvikum þar sem sama stjórn situr til fjölda ára geta liðið mörg ár á milli þess sem hlutafélagaskrá er send tilkynning frá félaginu. Á það sérstaklega við um minni félög. Upplýsingar þær sem skráð verða skv. þessum tilkynningum um kynjahlutföll geta þannig ekki orðið grundvöllur rannsókna eða neinna niðurstaða um kynjahlutföll í stjórnnum, a.m.k. ekki fyrr en eftir fjölda ára.

Í tilkynningum um stjórn félags eru nöfn stjórnarmanna tilgreind og kemur því glögglega fram á þeim tilkynningum sem sendar eru til hlutafélagaskrár í dag hversu margir karlmenn og hversu margar konur eru í viðkomandi stjórn. Ef stjórnvöld telja þörf á að halda sérstaklega utan um þessar upplýsingar getur hlutafélagaskrá skráð

Þessar upplýsingar hjá sér án þess að sú kvöð sé sett á fyrirtæki að taka slíkt sérstaklega fram. Í raun getur hvaða önnur ríkisstofnun sem er nálgast þessar upplýsingar og haldið utanum þær ef hún kys að gera slíkt. Með þessu ákvæði er því verið að setja ákvæði sem leggja aukið skrifræði á fyrirtæki án þess að séð verði að slíkt sé nauðsynlegt. Jafnframt geta menn í viðskiptalífinu fengið þessar upplýsingar í hlutafélagaskrá á auðveldan hátt.

Í greinargerðinni með frumvarpinu kemur fram að markmið þess sé að stuðla að jafnari hlutföllum kvenna og karla í áhrifastöðum í hlutafélögum og einkahlutafélögum. Í 2. gr. frumvarpsins er hins vegar ekki eingöngu verið að óska eftir að fyrirtæki tilkynni um kynjahlutföll í stjórnnum og meðal æðstu stjórnenda heldur á að tilkynna um „hlutföll kynjanna meðal starfsmanna eftir stöðu þeirra samkvæmt skipulagi“. Ekki er skýrt nánar í greinargerð frumvarpsins við hvað sé átt með þessu og því verður að skilja ákvæðið eftir orðana hljóðan um að þarna sé verið að biðja um hlutföll kynjanna meðal allra starfsmanna eftir því hvaða stöðu þeir gegna. Að taka saman slíkar upplýsingar krefst gífurlegrar vinnu sem ekki er hægt að réttlæta með hliðsjón af markmiði laganna. Mun eðlilegra væri að leggja á félög þá skyldu að skila eingöngu inn upplýsingum um stjórnendahóp félagsins, væri það í takt við markmið frumvarpsins.

Í 3. gr. frumvarpsins er mælt fyrir um að gæta skuli að kynjahlutföllum við ráðningu framkvæmdastjóra og skulu hlutafélagaskrá gefnar upplýsingar um kynjahlutföll þeirra. Ef þarna er átt við framkvæmdastjóra í skilningi hlutafélagalaga er bent á að þrátt fyrir að hlutafélagalög og einkahlutafélagalög bjóði upp á þann möguleika að félög ráði fleiri en einn framkvæmdastjóra er undirritaðri einungis kunnugt eitt tiltekið tilvik sem það hefur verið gert á Íslandi (Landsbanki Íslands hf.). Má segja að almennt tíðkist ekki á Íslandi að framkvæmdastjórar félaga séu fleiri en einn og því þjónar það engum tilgangi að biðja um kynjahlutföll framkvæmdastjóra. Er hlutafélagaskrá hinsvegar í sjálfsvald sett að skrá hjá sér af hvaða kyni framkvæmdastjórar félaga eru sé vilji fyrir því að safna saman slíkum upplýsingum hjá stjórnvöldum. Raunar má segja að þessar upplýsingar séu nú þegar skráðar enda ljóst af nöfnum viðkomandi af hvoru kyninu framkvæmdastjórinn er.

Hefur frumvarpsgreinin vakið upp þá spurningu hvort þar sé á ferðinni hugtakaruglingur varðandi framkvæmdastjóra og að frumvarpshöfundar séu að vísa hugsanlega til framkvæmdastjóra tiltekinna sviða eða deilda hjá stærri fyrirtækjum. Jafnvel þótt stjórnendur geti borið titilinn framkvæmdastjóri tiltekins sviðs innan fyrirtækja er mikilvægt að aðgreina slíka stjórnendur frá framkvæmdastjóra samkvæmt hlutafélagalögum, en alls ekki er um sama hlutinn að ræða.

Starfandi stjórnarformenn

Í 4. gr. frumvarpsins er að finna nýmæli þar sem mælt er fyrir um að formaður félagsstjórnar í hlutafélagi skuli ekki taka að sér önnur störf fyrir félagið en þau sem teljast eðlilegur hluti starfa hans sem stjórnarformanns, að undanskildum einstökum verkefnum sem félagsstjórnin felur honum að vinna fyrir sig.

Á undanförunum árum hefur það færst í aukana að stjórnarformann séu í fullu starfi hjá því félagi sem þeir gegna stjórnarformennsku fyrir. Slíkir stjórnarmenn hafa verið nefndir „starfandi stjórnarformenn“. Í lögum um hlutafélög er ekki lagt bann við því að stjórnarformenn séu í fullu starfi við að sinna þeim verkefnum sem stjórnarformennskan krefst af þeim. Almenn hefur þó verið talið að stjórnarstarf sé aðeins hlutastarf. Verkefni stjórnarformanns ráðast þá aðallega af stærð, eðli og umfangi fyrirtækisins og ljóst er að stjórnarmenn geta þurft að eyða það miklum tíma í stjórnarstörf að það jafngildi fullu starfi.

Í þessu sambandi verður að hafa það í huga að stjórnkerfi íslenskra hlutafélaga og einkahlutafélaga er byggt upp á þann hátt að farið er bil beggja á milli einþátta stjórnkerfis og tvíþátta stjórnar. Í einþátta stjórnkerfi samanstendur stjórnin af framkvæmdastjórum og utanaðkomandi stjórnarmönnum sem annast eftirlit með framkvæmdastjórum. Slíkt kerfi er t.a.m. við Lýði í Bandaríkjunum og á Bretlandi. Í tvíþáttastjórnkerfi er stjórnareiningum hins vegar er skipt upp í eftirlitsstjórn og framkvæmdastjórn. Í tvíþátta stjórnkerfi situr enginn í báðum stjórnunum og eftirlitsstjórnin tekur engar aðrar stjórnunarlegar ákvarðanir en að ráða framkvæmdastjórnina. Slíkar tvíþátta stjórnir eru t.d. í Þýskalandi og Hollandi. Á Íslandi er farið bil beggja leiða eins og áður segir og hefur íslenska stjórnkerfið bæði einkenni einþátta og tvíþátta stjórna. Félagsstjórn og framkvæmdastjóri fara saman með stjórn félagsins sbr. 1. mgr. 68. gr. hfl. og framkvæmdastjóri getur einnig verið stjórnarmaður og ber honum ávallt að sitja stjórnarfundum. Hins vegar verður meirihluti stjórnar að vera skipaður af mönnum sem ekki eru framkvæmdastjórar, sbr. 65. gr. hfl. Er það einkennandi fyrir hið íslenska stjórnkerfi hlutafélaga að félagsstjórn gegnir ekki aðeins eftirlitshlutverki heldur kemur einnig að eiginlegri stjórn félagsins. Í þessu ljósi getur verið óeðlilegt að setja takmarkanir á þau störf sem stjórnarformaður getur sinnt.

Samkvæmt athugasemdum við lagafrumvarpið byggir það á niðurstöðum nefndar um stefnumótun íslensks viðskiptaumhverfis sem skipuð var af þáverandi viðskiptaráðherra árið 2004. Í öðru lagi er vísað til 51. gr. dönsku hlutafélagalaganna sem hefur að geyma samskonar ákvæði fyrir félög sem eru skráð á skipulegum verðbréfamarkaði. Danmörk er eina nágrannaríki okkar sem hefur lögfest ákvæði sem miðar að því að takmarka starfssvið starfandi stjórnarformanna og hefur ákvæðið verið nokkuð gagnrýnt þar í landi. Var danska ákvæðið sett í kjölfar hneykslismáls sem upp kom í Danmörku snemma á tíunda áratugnum í fyrirtæki þar sem starfandi stjórnarformaður hafði gengið svo inn á verksvið framkvæmdastjórnar að alls óljóst var um skilin milli daglegra starfa annars vegar og eftirlits og stefnumótunar hins vegar. Sú afstaða danska löggjafans að bregðast við einstöku tilfelli með að setja almenn lög hefur ávallt verið umdeild og virðast íslensk stjórnvöld nú vera að feta í sömu fótspor. Dr. Erik Werlauff prófessor við Álagborgarháskóla hefur í gagnrýni sinni á danska lagaákvæðið haldið því fram að það skorti betri skýringar á ákvæðinu, þ.e. hvað átt sé við með því umfram það sem fyrir er í dönskum hlutafélagalögum. Jesper Lau Hansen prófessor við lagadeild Kaupmannahafnar hefur sömuleiðis gagnrýnt ákvæðið. Hann telur ákvæðið vera óskýrt þar sem með því sé reynt að koma til móts til pólitískar kröfur um að banna starfandi stjórnarformann sem sé andstætt

Því sem verið hefur viðurkennd venja. Niðurstaðan verði óskýr regla sem innihaldi margar undanþágur.

Þessa sömu gagnrýni má heimfæra upp á það frumvarp sem hér er til umfjöllunar. Ekki kemur fram í ákvæði frumvarpsins eða athugasemdum þess hvað teljist til „eðlilegs hluta“ starfa stjórnarformanns. Er það því einkar óskýrt. Í frumvarpinu er síðan gerð sú undantekning að stjórnarmenn geti falið stjórnarformanni að vinna einstök verkefni fyrir stjórnina. Í athugasemdum með frumvarpinu er ekki skýrt hvers konar verkefni geti verið um að ræða. Undantekningarákvæðið er því einnig mjög óskýrt og óljóst og erfitt að sjá það ná tilgangi sínum.

Í framhaldi af útgáfu skýrslunnar um íslenskt viðskiptalíf árið 2004 voru frumvarpsdrög þáverandi viðskipta- og iðnaðarráðherra borin undir tvo starfandi stjórnarformenn. Töldu þeir báðir sig vera að starfa í samræmi við frumvarpsdrögin og að þau myndu ekki breyta neinu fyrir viðkomandi félög. Spyrja má því um tilgang þess að lögfasta ákvæði frumvarpsins ef stjórnarformenn telja að það muni ekki breyta neinu varðandi störf þeirra. Þeir telja sig væntanlega ekki vera að sinna öðrum verkefnum en þeim sem falla undir verksvið þeirra sem stjórnarformenn.

Hins vegar má benda á að full þörf getur verið fyrir það í þeim félögum sem kjósa að hafa starfandi stjórnarformenn að afmarka skýrt hvert verksvið stjórnarformanns viðkomandi félags er, hvaða verkefni hann megi sinna og hvaða löggæringa hann megi gera í nafni félags. Er þá minni hætt á því að stjórnarformaðurinn gangi inn á svið framkvæmdastjóra eða misfari með vald sitt á einhvern hátt. Í *Leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja* sem útgefnar eru af Viðskiptaráði, Samtökum atvinnulífsins og Nasdaq OMX Ísland segir að starfsreglur stjórnar þurfi að fjalla um verkaskiptingu stjórnar og um verksvið stjórnar og stjórnarformanns. Samkvæmt hlutafélagalögum skal félagsstjórn setja sér starfsreglur þar sem nánar er kveðið á um framkvæmd starfa stjórnarinnar. Ekki er nánar fjallað um efni starfsreglna stjórnar í lögnum. Standi vilji löggjafans til þess að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra milli stjórnarformanns og framkvæmdastjóra virðist því nærtækara og líklegra til að skila árangri að kveðið væri á um að verksvið þessara aðila skuli sérstaklega afmarkað í starfsreglum stjórnar.

Ef sú leið sem bent er á hér verður ekki farin, vilja Samtök atvinnulífsins benda á að eðlilegt sé að takmarka ákvæðið við félög á skráðum markaði eins og gert hefur verið í Danmörku, enda má segja að þar liggi hagsmunir almennings sem fjárfesta í slíkum félögum sem löggjafinn vill vernda. Þá er og eðlilegt að íslenskum félögum sé gefinn ákveðinn aðlögunartíma fyrir gildistöku ákvæðisins.

Virðingarfyllst,

f.h. Samtaka atvinnulífsins